

Заснований як інформаційний журнал у грудні 2004 року

Кожній Дитині
Україна
До світу, безпечного для дітей

ПРАВА ДІТЕЙ

www.everychild.org.ua

№2 (10), 2010

Тема номера:
**ВИХОВАНЦІ ІНТЕРНАТІВ:
ВІД ОПІКИ ДО САМОСТІЙНОСТІ**

ГОТУЄТЬСЯ
ДО ДРУКУ

ОЦІНКА ПОТРЕБ ДИТИНИ ТА ЇЇ СІМ'Ї: від теорії до практики

Представництво благодійної організації «Кожній дитині» в Україні готує до друку навчальний посібник у двох частинах, рекомендований Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.

У посібнику розкриються підходи до здійснення оцінювання й оцінки потреб клієнта, окреслюються її основні принципи, складові, етапи, методи тощо. Посібник розраховано на студентів вищих навчальних закладів, що навчаються за спеціальністю «Соціальна робота», «Соціальна педагогіка», викладачів, практиків соціальної сфери, насамперед, спеціалістів соціальних служб, які працюють з дітьми та сім'ями. Матеріали видання стануть у нагоді державним службовцям, лідерам громадських організацій.

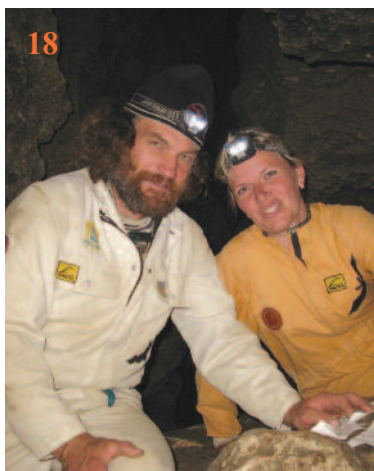
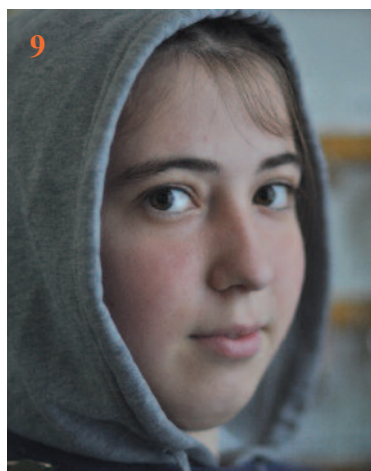
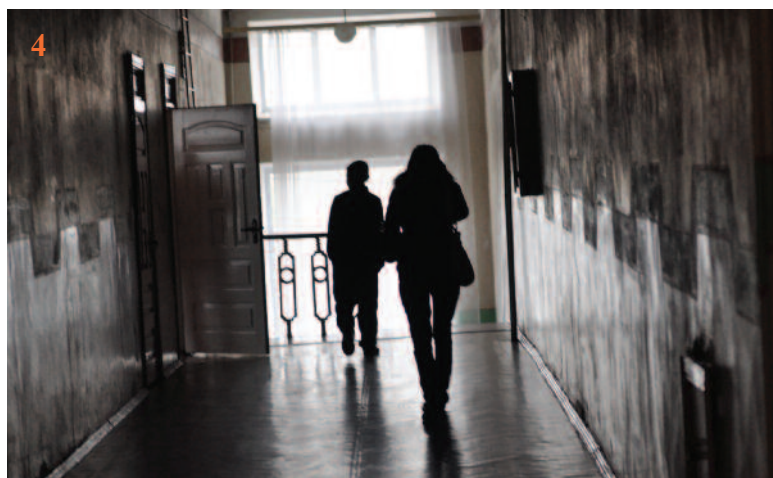
Шановні читачі!

Уже не діти і ще не дорослі...

Після закінчення школи для всіх старшокласників настає складний час пошуку самостійного життя, а для випускників інтернатних закладів це вдвічі, а то й утричі складніший період. Виходячи з школи-інтернату молоді люди позбавляються звичного для них особливого способу організації життя в закладі. Вони стикаються з проблемами, пов'язаними з отриманням житла, пошуком роботи, організацією побуту, харчування й вільного часу, взаємодією з соціумом, отриманням медичної допомоги, створенням сім'ї. Зазвичай у цей час вони залишаються без підтримки та не уявляють, кому вони могли б довіряти й на кого розраховувати. Часто суспільство виявляється неготовим прийняти цих молодих людей і сприяти їхній соціалізації.

На сьогодні в державі немає єдиної системи відстеження життєстрою колишніх вихованців інтернатних закладів. Наявна інформація неповна й несистемна, а її джерело – частіше за все самі випускники. Державна статистика фіксує дані про те, скільки осіб щорічно вибувають із дитбудинків, надходять до установ початкової, середньої та вищої освіти, працевлаштовуються, але що стає з ними далі – невідомо.

На наше переконання ігнорування цієї проблеми суспільством може вже найближчим часом призвести до нового витка вторинного соціального сирітства. Тому новий випуск журналу «Права дітей» ми вирішили присвятити підготовці випускників інтернатних закладів до самостійного життя. З цього номера Ви дізнаєтеся про технології соціалізації молоді, позбавленої батьківського піклування, у період входження в самостійне життя, познайомитеся з найкращим міжнародним і вітчизняним досвідом у цій сфері, зрозумієте, як можна допомогти молодим людям стати частиною громади, у якій вони проживають.

ПРАВА ДІТЕЙ № 2 (10), 2010 ЗМІСТ

Тема номера:

Молодь, позбавлена батьківського піклування: від опіки до самостійності

4 З речами на вихід: життя після інтернату

7 Зарубіжний досвід соціалізації молоді

Проект у фокусі

9 Впевнений старт: болгарський досвід інтеграції молоді, позбавленої батьківського піклування

Соціальні технології

14 Одна голова добре, а дві – краще: про досвід наставництва в роботі з випускниками інтернатів

Сторінка тренера

16 Я сам будую своє життя: тренінгова програма з розвитку життєвих навичок

Ви допомогли

18 Have fun and donate, або благодійність як спосіб життя: як і на що збирають кошти у Великій Британії

Співпраця

20 Яких змін потребує система захисту прав дітей? Розмірковують учасники «відкритого простору»

Юридична консультація

21 Державні соціальні пільги при навчанні та працевлаштуванні. Що потрібно знати випускникам і соціальним працівникам?

Засновники та видавці журналу:

Представництво благодійної організації
«Кожній дитині» в Україні
Молодіжний інноваційний центр «Медіа-М»
Реєстраційне свідоцтво КВ №9465 від 28.12.2004

Головний редактор:

Редактори:

Василина Дибайло, Оксана Швед
Літературне редагування: Вікторія Губенко
Оригінал-макет: РА VAM, Марія Ліфарева
Фото на обкладинці: © О. Беркун /
"Кожній дитині"

Адреса редакції і видавця:

вул. Комінтерна (С. Петлюри) 28,
м. Київ, 01032, Україна
Тел./факс: +38 044 359 02 10
e-mail: info@everychild.org.ua
web: www.everychild.org.ua

Дякуємо усім авторам статей за співпрацю та їхній внесок у створення журналу «Права дітей». Думка редакції журналу може не збігатися з поглядами авторів статей. При передрукові матеріалів посилання на журнал «Права дітей» - обов'язкове.

© ПБО «Кожній дитині» в Україні, 2010
© МІЦ «Медіа-М», 2010

Формат 60 г 841/8
Наклад 1 000 примірників

3 речами на вихід...

Більшість випускників інтернатних закладів виходять у нікуди. Без підтримки, житла, роботи та життєвих навичок вони потрапляють у коловорот сімейних негараздів, і ростуть нові династії сиріт.

■ Зінаїда Кияниця / Оксана Швед
© О. Беркун / «Кожній дитині» в Україні

Сергія, колишнього вихованця інтернату з промовистими наголосами на руках, за роки перебування під державною опікою називали по-різному: «дитина-сирота», «складний», «некерований», «не подарунок». Як і в сотень випускників, позбавлених батьківського піклування, його відносно безтурботне життя скінчилося тоді, коли він почув відточені до автоматизму у голосі слова директора: «після урочистої лінійки тебе забере представник соціальної служби. І ти поїдеш туди, де й маєш бути».

«Я думав, що вийду з інтернату – стане легше, але зараз мені найважче», – зізнається хлопець. Село, з якого його дев'ятирічним хлопчиком відправили до інтернату, по

приїзді здалося незнайомим і байдужим. Сергій пригадує, як його зустріли представники служби у справах дітей, голова сільради, показали кімнату, де він житиме, показали настанови та поїхали. А він так і залишився сидіти на стільці посеред кімнати, вдивляючись поглядом у свої сумки з речами – єдині знайомі й дорогі йому предмети.

Подолати страх йому допомогла Наталія, соціальний працівник місцевого центру соціальних служб: «Якби не вона, я би почувався сліпим кошеням. Спочатку, коли оформляв прописку і ставав на облік у центр зайнятості, тільки й встигав кивати головою на її звернення, які складалися зі слів “терміново”, “обов’язково”, “ти повинен”», – розповідає він.

3 нуля

Випадок цього випускника – не виняток, а правило, вважають фахівці, які опікуються проблемами дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. На думку багатьох із них, випускники інтернатів чимось схожі на біженців, що мусять починати життя з нуля: вони раптово опиняються в незнайомій обстановці, з незрозумілими для них устоями й правилами, без кваліфікації та знань, потрібних для пошуку роботи, без зв’язків і житла.

Опитування свідчать, що 98% з них із наближенням останнього дзвоника відчують підвищений неспокій і страх перед невідомим. Насамперед дітей лякає неминуче знайомство з реальним життям, яке багато в чому відрізняється від звичного, регламентованого інтернатного, де турботи дитини, наскільки може, бере на себе держава. Відтепер молоді люди мають самостійно приймати рішення, розв’язувати побутові проблеми, шукати можливості працевлаштування, аби забезпечити себе житлом і засобами для існування в майбутньому.

«У перші дні нового життя у сторонніх складається враження, що вони (випускники) намагаються триматися на плаву, – каже Наталія, соціальний працівник, яка працює з випускниками. Проте це не так, без своєчасної допомоги вони практично захлинуються».

Від покоління до покоління

З тим, що життя на всьому готовому та вимушена ізоляваність від суспільства роблять з дітей «соціальних інвалідів», погоджуються і самі колишні вихованці, і фахівці. Молоді люди виявляються безпорадними у, здавалося б, звичних для нас питаннях: що робити у вільний час, де і що слід купувати, як витратити гроші, куховарити, як розмовляти по телефону, де платити за комунальні послуги.

Але це ще вершина айсберга, стверджують учені. Насправді найпідступніше те, що діти, проживаючи в інтернаті, не отримують сімейного досвіду, який передається від покоління до покоління. Тому проблеми, які ми вчимося вирішувати, спостерігаючи за тим, як чиять наші батьки і родичі, для дітей без сімейного досвіду проживання – просто незбагненні. Так, наприклад, отримавши кошти, без уміння їх розподіляти й цінувати випускник може легко приїхати в село за 120 км від інтернату на таксі, протринькати

решту грошей за два дні і бути впевненим, що йому видадуть ще, адже в нього є статус дитини-сироти.

Дослідники вбачають у такій поведінці брак основних людських механізмів соціалізації, які дитина здобуває в сім'ї: імпринтингу, наслідування, ідентифікації та рефлексії.

Імпринтинг, який формується під впливом матері протягом перших місяців життя, впливає на здатність дитини любити, відчувати прив'язаність до рідних і близьких. Наслідування, що його малюк засвоює через спостереження та рольові ігри в дошкільному віці, допомагає відпрацювати сценарії поведінки в тій чи іншій ситуації, а також здобути перший досвід господарювання чи сімейного життя («доньки-матері»). У підлітковому віці активно формується ідентифікація – отождення себе з іншими людьми, групами. Зазвичай це відбувається через молодіжні субкультури і друзів. Що старшою стає дитина, то більше в неї розвивається рефлексія – такий собі внутрішній діалог особистості, який допомагає сформувати свій набір цінностей, правил і стандартів.

Якщо не вистачає хоча б одного елемента – це тяжкий удар для психіки. Так, несформований імпринтинг у дитинстві може призвести до того, що в дорослому житті, навіть без соціальних причин, дівчина не зможе стати хорошою матір'ю та вірною дружиною. Виховуючись в інтернаті, дитина не наслідує батьківських ролей, не знає, що таке сімейне життя, має обмежене коло спілкування, і це утруднює її самоідентифікацію та взаємозв'язок із навколишнім світом, вона стає атрибутом своєї інтернатної субкультури. А для тої характерне утворення спотворених механізмів, які компенсують брак соціалізації, найчастіше – це девіантна поведінка, своєрідний протест на неможливість реалізувати себе як особистість, задовольнити свої потреби.

Американські вчені І. Джоунс та Г. Вуллі, розробники соціальних реабілітаційних програм для дітей-

сиріт, наголошують на тому, що діти, яких покинули батьки, набагато гірше вміють опановувати себе, концентруватися, а тим більше – планувати та передбачати результати своїх учинків. Вони не готові сприймати себе, самостійно працювати та отримувати задоволення від своїх здобутків. Але найбільше внаслідок інституціалізації страждає вміння

відрахування з навчального закладу, потрапляння на лаву підсудних.

Путівка в життя

Згідно з офіційною статистикою, щороку з усіх закладів інтернатної системи України випускається понад тисяча осіб. Причому створюють сім'ї та працевлаштовуються з них одиниці.

Система підготовки до дорослого життя проста. Перед тим, як стати на самостійний шлях, випускник інтернату отримує «посаг»: комплект нового одягу та взуття, грошову допомогу в розмірі 1590 гривень, документи про навчання, різні довідки. Після всіх формальностей і починається омріяна «незалежність». З усім цим молода людина на пільгових умовах вступає до ПТУ чи до ВНЗ (що трапляється вкрай рідко), отримує місце в гуртожитку і знову-таки повне державне забезпечення. Сюди входить безплатне проживання, харчування, підвищена на 50% стипендія, матеріальна допомога (136 гривень на рік), безплатне оздоровлення.

Час від часу студентів виплачують кошти на канцтовари та підручники в еквіваленті до трьох академічних стипендій. Відтак у молоді людини, яка доти не тримала більше 20 гривень у руках, опиняються суми, що в декілька разів перевищують стипендії сімейних дітей і навіть рівень оплати самих викладачів. Спокуса їх витратити на непотріб або з їхньою допомогою спробувати завоювати нових «друзів» – величезна.

На практиці більшість вихованців інтернатних закладів навчаються і здобувають професію формально. Можливість отримання безплатної вищої освіти на пільгових умовах вступу (з меншим прохідним балом) відповідно до законодавства є у всіх. Проте право на цю пільгу вихованці отримують лише в тому випадку, якщо вони доведуть свій статус дитини-сироти, а керівництво вищих навчальних закладів матиме наявні пільгові місця.

Що далі? Випускниці інтернату розмірковують над своїм майбутнім
© О. Беркун / «Кожній дитині» в Україні

будувати міжособистісні стосунки: з одного боку дітям бракує довіри до людей, з другого – вони легко піддаються впливу, вимагають підвищеної уваги, проте самі залишаються емоційно «глухими» до почуттів інших людей, рідко знаходять собі пару.

«Я думав, що вийду з інтернату і стане легше, але зараз мені найважче»

Нерідко через це колишні вихованці інтернатних закладів потрапляють у сумнівні компанії, які забирають у них кошти та втягують у коловорот алкоголю, наркотиків, злочинності, результатом чого стає

З іншого боку, те, куди дитина піде навчатися, не залежить ані від її здібностей, ані від кон'юнктури на ринку праці, – за випусника це вирішує адміністрація інтернату. Зазвичай вирішальним при виборі стає наявність гуртожитку, ідальні, мінімальний конкурс та близьке розташування. Вторганим іше з радянських часів шляхом діти мимоволі скеровуються в обласні «сирітські» профтехучилища, які надають надзвичайно обмежений перелік професій і продовжують інституціоналізацію та стигматизацію дітей.

«Мене ще з дев'ятого класу готували, що я буду вступати до цього закладу», – розповідає Оксана, майбутній психолог, студентка Переяслав-Хмельницького педагогічного університету, якій пощастило потрапити не до профтехучилища. Вона пересвідчилася на власному досвіді, як адміністрація інтернату може сприяти або не сприяти вступові дитини, зважаючи на її поведінку та слухняність. Коли в одному з інтерв'ю телеканалові Оксана пожалілася на те, що подарунки спонсорів осідають у кабінетах вищого керівництва інтернату і до дітей не доходять, її викликав директор та пригрозив, що зробить усе, аби вона не пішла навчатися далі.

«Я вступала тричі, тому що в школі-інтернаті мені неправильно зібрали документи, – пояснює те, що сталося, Оксана. – Але третього разу я збирала їх самотужки, щоб на решті вступити сюди. Я бачила, як возилися з іншими дітьми, і їздили... а я попервах і гадки не мала, де взагалі цей Переяслав».

Здобуваючи професію, до якої в молодості людини немає ні інтересу, ні хисту, вона відразу прирікає себе на конкурентну неспроможність на ринку праці. Відповідно, трудова кар'єра молоді з-посеред дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (так офіційно називаються колишні вихованці інтенатів до 23 років), як правило, розпочинається з неprestижних професій, пов'язаних із некваліфікованою працею. Рівень заробітної плати на таких місяцях значно поступається державним виплатам і сти-

пендіям, які вони отримували під час навчання.

Більшість із них втрачає перше гарантоване державою робоче місце, отримане за непривабливою для них вимушеною спеціальністю, і стають безробітними.

За таких умов молодь вибирає звичну пасивну споживацьку позицію, виплекану за час навчання та державного утримання. На додачу до цього немає сил та бажання щось змінювати, а є традиційний для випусників життєвий песимізм. Чому вони не хочуть працювати та вчитися? Соціальні педагоги в один

коли наближалася її зміна, ховаючись зникала.

«Якби дізналася адміністрація, мене б насварили, а то й відправили до ізолятора. Тож аби не підставляти інших, клялася, що такого не станеться, а якби спіймали – казала б, що втікала за власним бажанням».

Під одним дахом

Система підтримки дітей-сиріт дає «збій» вже в перші місяці самостійного життя після випуску з інтернату.

Завдяки цілому букету факторів щасливі молоді роки стають одними з найнебезпечніших відрізків життя для випускників інтернатів. Хоча даних про те, що стається з колишніми вихованцями інтернатної системи, немає, фахівці стверджують, що вони частіше від інших потрапляють за ґрати, стають жертвами шахрайств, п'ють та вживають наркотики, залишають дітей. Близько 35% дівчат, які перебувають у державних центрах матері й дитини, – 17-18 річні випускниці інтернатів. Саме під соціальним супроводом, а не в сім'ї вони здобувають перші материнські навички, намагаючись одночасно вижити та не залишити дитину.

Згідно з офіційними даними, 44% вихованців інтернатів після закінчення навчання повинні повертатися туди, де проживали чи проживають їхні батьки, яких колись із тих чи інших причин позбавили батьківських прав. За законом вони мають право на користування частиною житла у квартирі чи будинку. Проте на практиці повернення молоді людини супроводжується конфліктами, тиском і махінаціями, в результаті чого, через правову безграмотність, вона опиняється на вулиці. Факт існування житлової площі у випускника інтернату в будь-якому стані закриває перед ним можливість отримання пільгового державного житла. Та й отримання такого – неймовірна удача. У 2009 році за офіційними даними квартири дісталися 19 молодим людям з-поміж дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Не менші проблеми чекають на

голос пояснюють, що головна причина – брак мотивації. Коли дитина виховується в сім'ї, їй постійно кажуть: ти мусиш гарно вчитися в школі, знайти гарну роботу. А дітям в будинках-інтернатах ніхто таких цілей не ставить.

Спроби зміни роботи, пошуку додаткового заробітку, участі у підприємницькій діяльності серед випускників інтернатів – рідкість, але є винятки. Оксана пригадує, як вона приховувала від керівництва інтернату, що вирішила підробити влітку в торговельно-розважальному центрі, аби придбати собі сукню на випускний.

«Я хотіла одягатися, як мої однокласники, стильно, – розповідає дівчина, яка, перебуваючи в інтернаті, відвідувала звичайну міську школу. – Я працювала три місяці продавцем-консультантом, щоб купити собі плаття й босоніжки». Оксана домовлялася з вихователями, і

тих, хто має у своїй власності квартиру чи будинок. За час перебування в інтернаті житло, особливо в сільській й місцевості, стає непридатним для проживання, потребує ремонту. В місті на молодих людей чекають заборгованості за комунальні послуги та квартирні аферисти, які «полюють» на довірливих осіб.

У липні Верховна Рада прийняла закон, за яким житло буде виділятися сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування. Але представники соцслужб не приховують, що мати право на житло і мати власний куток – на практиці не одне й те саме. Житлова незабезпеченість дітей-сиріт і дітей, позбав-

лених батьківського піклування, які виходять з-під державної опіки, не залишає іншого виходу, як розміщувати випускників у соціальні гуртожитки, тим самим зберігаючи їхній груповий колективізм та відокремленість від громади. Цього року держава виділила 16 мільйонів гривень на розвиток мережі таких закладів... Проте чи вирішить це проблему?

Нині суспільство сповідує філософію «спасіння потопельників – справа рук самих потопельників». І вони рятуються як можуть, часто густо стаючи жертвами тенет бідності, злочинності, алкоголю, наркотиків та народжуючи нових і нових сиріт. Розімкнути це коло сімейного

неблагополуччя й допомогти дітям увійти в доросле життя підготовленими та впевненими у своїх силах намагатиметься система підготовки та супроводу вразливої молоді в період переходу до самостійного життя.

Зінаїда Кияниця -

Заступник директора
ПБО «Кожній дитині» в Україні
з реалізації програм,

Оксана Швед –

менеджер з комунікацій
ПБО «Кожній дитині» в Україні.

Світова практика: підтримка молоді, яка виходить з-під державної опіки

Чи має держава зобов'язання перед випускниками інтернатних закладів? Якими є міжнародні стандарти та практики з підтримки дітей, які виходять з-під опіки?

■ Васирина Дибайло

Протягом останніх десяти років фахівці не лише в Україні, а й за кордоном гостро дискутують щодо кращих практик та стандартів забезпечення прав дітей, позбавлених батьківського піклування. Зокрема, у країнах колишнього соціалістичного табору основний акцент робиться на питаннях, що стосуються деінституалізації та запровадження механізмів запобігання розміщенню дітей в інтернатних закладах.

На основі аналізу міжнародних документів та практики можна виділити кілька загальновизнаних принципів міжнародної політики у сфері забезпечення прав дітей, а саме:

1. Основний обов'язок держави – запобігти вилученню дитини з сім'ї через створення адекватної системи підтримки для сімей з дітьми та соціальних послуг.

2. Якщо дитина втрачає батьківське піклування, держава повинна забезпечити альтернативну опіку (піклування) в громаді.

3. Влаштування дитини в будь-який заклад стаціонарної (інтернатної) опіки на тривалий період часу є крайнім заходом, коли уже всі інші альтернативи вичерпано.

4. Держава повинна забезпечити підтримку й допомогу молодим людям, які виходять з-під опіки, та підготувати їх до самостійного життя.

5. Участь дитини є обов'язковою у плануванні та здійсненні всіх дій щодо її влаштування та виходу з-під опіки.

Рекомендації ООН

Зазначені принципи знайшли відображення в новому міжнародному документі «Рекомендації ООН щодо альтернативної опіки для дітей», прийнятому на Генеральній Асамблеї ООН 20 листопада 2009 року. Саме у статтях 130-135 (частина VII-E) Рекомендацій ООН висвітлюються питання забезпечення підтримки молоді, яка виходить з-під опіки.

Відповідно до Рекомендацій, кожна країна повинна мати чітко визначену політику та механізми надання різних форм підтримки для дітей, які залишають різні види опіки. Актуальні для випускників питання працевлаштування, навчання, надання фінансової допомоги мають бути визначені на законодав-

© С. Крофтс / «Кожній дитині» в Україні

«Участь дитини є обов'язковою у плануванні та здійсненні всіх дій щодо її влаштування та виходу з-під опіки»

чому рівні. Крім того, ООН рекомендує не лише чиновникам, а й соціальним службам зробити цей напрям пріоритетним у своїй роботі та зосередитися на підготовці молодих людей до самостійного життя, їхній інтеграції в соціум після виходу з-під опіки.

Європейський досвід

Для багатьох країн не лише Східної, а й Західної Європи забезпечення прав молоді, особливо випускників інтернатних закладів, не втрачає актуальності донині. Адже кожна така дитина є особистістю, у неї є свої особливі потреби, бажання та надії на майбутнє.

Зокрема, в 2005 році Рада Європи розробила окремі Рекомендації щодо забезпечення прав дітей, які виховуються в інтернатних закладах (Rec(2005)5), де закликала країни-члени звертати особливу увагу на забезпечення та підтримку молоді, позбавленої батьківського піклування.

Згодом у 2008-му за результатами виконання цих рекомендацій було опубліковано звіт, який дійшов такого висновку: «Незважаючи на те, що багато країн-членів намагаються запровадити різні форми допомоги дітям, що виходять з-під опіки, у більшості країн ще **немає системи підтримки випускників, яка б базувалася на індивідуальному плані**».

Окрім цього, у висновках звіту вказувалося, що в більшості країн Ради Європи законодавчо закріплено лише деякі гарантії випускникам стосовно навчання, житла та фінансової підтримки. До того ж надання соціальних послуг і допомоги в адаптації є децентралізованим, і займається цим переважно не держава, а громадські організації чи приватні надавачі послуг. Тому автори звіту ще раз звернули увагу країн-учасниць на те, що потрібно зробити послуги для випускників не великими, а такими, що базуються на результатах оцінки потреб кожної молодої людини та здійснюються відповідно до індивідуального плану розвитку.

Польща

Відповідно до польського законодавства, інтернатні заклади зобов'язані підтримувати контакти дитини з біологічними батьками, коли дитина перебуває в закладі. Можливість повернення дитини в родину регулярно переглядається у компетентних органах. За кожною дитиною закріплений соціальний працівник, який веде її/його випа-

док. Цей соціальний працівник відповідає за підготовку так званого «проекту незалежності» – плану переходу до самостійного життя. На впровадження свого «проекту незалежності» молода людина може отримати грант від місцевої влади.

Словаччина

У Словаччині підтримувати контакти з біологічною родиною та готувати дитину до самостійного життя зобов'язані працівники закладу стаціонарної (інтернатної) опіки. Цікавою є схема фінансової підтримки молоді – молода людина може отримувати фінансову допомогу (за зверненням) на забезпечення житлом чи інші потреби до досягнення 25 років.

Скандинавські країни

Особливостями системи захисту прав дітей на Скандинавському півострові є те, що не установи, а місцеві органи влади (муніципалітети) є юридично відповідальними за підтримку дітей, які вийшли з-під опіки. У Фінляндії така підтримка надається дітям до 21 року. У Норвегії послуги молодій людині надаються суто за її бажанням, однак кожна 18-річна молода людина повинна мати індивідуальний план виходу з-під опіки. Схожа ситуація у Швеції – місцева влада відповідає за дітей, які потребують опіки, та приймає усі рішення, зокрема, й щодо молоді, позбавленої батьківського піклування. Нещодавно було вирішено, що органи місцевої влади для забезпечення потреб дітей, які виходять з-під опіки, можуть отримати додаткову підтримку від держави.

Велика Британія

Відповідно до Акту із захисту прав дитини, прийнятого у 2000 році, британські органи місцевої влади зобов'язані призначити персонального помічника для кожної дитини, яка виходить з-під опіки. Основна роль такого помічника – координація виконання індивідуального плану переходу до самостійного життя. Такий план детально описує всі кроки та ресурси для забезпечення житлом, а також реалістичні плани щодо навчання та працевлаштування. Персональний помічник не лише контролює виконання плану, він допомагає молодій людині повірити у власні сили й намагатися досягнути більшого.

Органи місцевої влади також зобов'язані підтримувати регулярні контакти з молододу людиною до 21

року. За потреби термін надання підтримки може бути подовжено, особливо в навчанні та професійній підготовці.

Законодавство Північної Ірландії ще чіткіше визначає позицію стосовно призначення персонального помічника та підготовки індивідуального плану – це має бути зроблено для кожної 16-17-річної дитини, яка перебуває під державною опікою.

Підсумовуючи, можна зазначити, що в більшості країн Західної Європи державні механізми надання підтримки молодим людям є чітко визначеними і **жодна дитина не залишається наодинці зі своїми проблемами, досягнувши 18 років**. Завжди є людина, яка відповідає за її майбутнє.

У країнах Східної Європи ця система, її механізми та надання послуг на рівні громади лише розвиваються, тому головна роль у соціалізації молоді все ще відводиться закладам опіки. В Україні питання випускників інтернатних закладів обговорюють дедалі активніше, свідченням чого є перші проекти громадських та благодійних організацій, спрямовані на підтримку вихованців інтернатних закладів. Незважаючи на серйозні масштаби проблем, вітчизняні фахівці мають можливість створити комплексну програму підтримки молодих людей після виходу з-під державної опіки, враховуючи найкращий європейський та світовий досвід.

Ключові документи (англ.):

- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН про затвердження Рекомендацій щодо Альтернативної опіки для дітей www.iss-ssi.org/2009/assets/files/guidelines/Guidelines-English.pdf
- Рекомендації Ради Європи щодо забезпечення прав дітей, які виховуються в інтернатних закладах <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=835953&Site=CM>
- Стандарти якості забезпечення альтернативної опіки для дітей <http://quality4children.info>

Корисні ресурси:

- Child Centre <http://childcentre.info/12500/>
- Інформаційний ресурс для молоді, професіоналів та громадськості з питань надання підтримки молоді <http://www.leavingcare.org/>

Василина Дибайло –
Директор Партнерства
«Кожній дитині».

Впевнений старт

Про досвід Болгарії у соціальній інтеграції молоді, позбавленої батьківського піклування, який впроваджуватиметься на Київщині, розповідає представник Швейцарського бюро Міжнародної соціальної служби Олів'є Гесслер.

3 травня 2010 року в Київській області розпочалася реалізація трирічного спільного українсько-швейцарського проекту «Впевнений старт», спрямованого на створення системи підготовки та супроводу молоді з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у період переходу до самостійного життя. Проект, що ввібрав у себе швейцарсько-болгарський досвід, допомагатиме молодим людям, адаптуватися до нових умов життя, соціалізуватися, отримати соціальну підтримку, професію, вирішити проблеми з житлом, знайти роботу. У цьому номері «Прав дітей» про болгарський досвід надання послуг вихованцям інтернатних закладів ми спілкуємося з менеджером міжнародних проектів Швейцарського бюро Міжнародної соціальної служби – паном Олів'є Гесслером.

- Проблема вихованців інтернатних закладів особливо гостро стоїть у країнах постсоціалістичного минулого. Розкажіть, як і чому розпочалася Ваша робота в Болгарії?

Швейцарське бюро Міжнародної соціальної служби (МСС) – організація, де я працюю, – має багаторічну історію. Наша діяльність спрямована передусім на вирішення соціальних питань, проблем, що становлять загрозу для багатьох країн. Під особливою увагою нашої організації – жінки та діти. Аби наші дії були ефективнішими, МСС спрямовує свої зусилля також на запобігання системним транснаціональним соціальним проблемам. Відповідні соціальні програми в інтересах дітей, які ми започаткували, діють у кількох країнах з перехідною економікою у Східній Європі та в країнах, що розвиваються, у Західній Африці.

Так сталося, що протягом кількох років міжнародна мережа МСС займалася реінтеграцією молодих болгарських жінок секс-бізнесу, які працювали в великих містах Італії, Австрії та Німеччини. Наблизившись упритул до цієї проблеми, наша організація вирішила вивчити минуле цих молодих дівчат, аби глибше зрозуміти мотиви, які підштовхнули їх перейти з рідної

Маленька працівниця вулиці,
1990-ті роки © D. Levene/EveryChild

«Полишені самі на себе, без стійкого сприятливого емоційного оточення, вихованці інтернатних закладів «вироснуть» як овочі, а не зростають як люди»

країни й опинитися в тенетах торгівлі людьми та експлуатації. Після проведеного дослідження з'ясувалося, що більшість дівчат провели своє дитинство в інституційних закладах для дітей, здебільшого в інтернатах.

- На Вашу думку, що чекає на дитину, яка провела своє дитинство в інтернатах?

У Болгарії, як і в більшості посткомуністичних країн регіону, кількість дітей, позбавлених батьківського піклування, які провели свої перші роки дитинства та юності в закритих закладах, сягає десятків тисяч. Умови проживання у таких закладах не можуть забезпечити сталого фізичного, емоційного та соціального розвитку дитини.

Полишені самі на себе, без стійкого сприятливого емоційного оточення, вихованці інтернатних закладів «вироснуть» як овочі, а не зростають як люди. Вони опиняються мимоволі у такій залежності, яка зводить нанівець будь-які прояви самостійності та наміри розбудувати власне майбутнє. Без сумніву, у цієї соціальної групи значно менші шанси скласти конкуренцію на ринку праці та інтегруватися в

суспільство.

Після державної опіки, коли пересічний вихованець інтернатного закладу досягає повноліття, він залишається сам-на-сам зі своїми проблемами. Купка зношеного одягу та кишенькові гроші – ось і все, що має підліток на початку омріяного дорослого життя. Дуже часто вихованці на момент виходу з інтернату втрачають зв'язки з родичами, не мають де жити. Це пояснюється тим, що коло соціальних контактів дитини за весь час її проживання в закладі, зазвичай, губиться у стінах інтернату: поміж таких самих дітей та персоналу.

Саме в цей час після виходу з інтернату, коли дитина відчуває себе непотрібною, самотньою та покинутою, вона стає особливо легкою здобиччю для злочинців. На жаль, у багатьох випадках у молодих людей просто не залишається іншого вибору, як збувати й виготовляти наркотичні речовини або надавати сексуальні послуги...

Навіть ураховуючи сучасні позитивні зрушення: реформу інтернатних закладів, поступове їхнє закриття, розвиток альтернативних форм виховання дітей, позбавлених

батьківського піклування, я змушений констатувати, що все ще багато дітей та підлітків живуть у закритих умовах, які дуже обмежують їхні можливості розбудовувати самостійне життя.

- Як Ви пропонуєте вплинути на цю ситуацію? Чи є універсальна відповідь на проблему випускників?

Рецепт, який пропонує Міжнародна соціальна служба, – це програма соціальної інтеграції молоді, позбавленої батьківського піклування. Цю програму ми розробили свого часу, аби підготувати молодь до виходу з дитячого закладу та підтримати їхню соціальну й професійну інтеграцію в суспільство Болгарії.

На наш погляд, ключ до успішної інтеграції молоді людини, позбавленої батьківського піклування, криється у співпраці. Погодьтеся, інтеграція вразливих соціальних груп не може бути справою окремого закладу, це справа всієї громади, всього суспільства. Тому до впровадження програми інтеграції було залучено компетентні органи влади, аби створити правове та адміністративне підґрунтя для забезпечення найкращих інтересів дитини в межах нинішньої системи опіки.

З іншого боку, свої зусилля ми спрямували на навчання співробіт-

ників дитячих установ, соціальних працівників, психологів тощо. Ми розробили спеціальні тренінги, в яких розвивали навички індивідуального догляду за дітьми та вчили, як найкраще відповідати на потреби тієї чи іншої молоді людини.

Крім того, МСС досить активно працювала на рівні громад. Зокрема, нам вдалося налагодити неабияке співробітництво між дитячими закладами, що дозволило заощадити ресурси, потрібні молодим людям для автономізації, соціалізації, здійснення вибору навчання чи професійної діяльності.

- Розкажіть, будь ласка, про роботу, що велася безпосередньо з молодими людьми, охопленими програмою?

З усіма учасниками програми проводилася психологічна робота, що сприяло підвищенню самооцінки, впевненості у собі та мотивувало молодих людей до здійснення самостійного вибору в житті. Окрім того, кожен учасник програми відвідував тренінги з соціальної комунікації та особистих життєвих навичок. Паралельно з цим складався індивідуальний план розвитку, в якому зазначалися особисті цілі молоді людини. Коли це було можливо, до виконання плану – долу-

чалися родичі дитини або її знайомі. Молоді люди також проходили регулярну процедуру оцінки для того, щоб відстежувати прогрес у соціальній адаптації та за потреби вносити корективи в роботу з вихованцем.

- Як відбувався перехід від опіки до самостійності?

Для підтримки процесу переходу від опіки до самостійності у програмі соціальної інтеграції молоді, позбавленої батьківського піклування, були передбачені такі складові:

- по-перше, це окремі захищені місця для самостійного проживання молоді в дитячих закладах.

За два чи три роки до того, як діти мали залишити дитячий заклад, вони отримували можливість жити в умовах, наближених до реального життя. У такий спосіб вони поступово вчилися, як справлятися з труднощами самостійного проживання.

Зі свого боку, відповідальний персонал закладу та соціальні працівники місцевого центру орієнтації для випускників підтримували їх у цей час, здійснюючи нагляд.

- по-друге, це забезпечення житлом у громаді.

Для молодих людей, які потребували житла після виходу з дитячого закладу, ми надавали маленькі приміщення в центрі міста.

Ключ до успішної інтеграції вихованця криється у співпраці: вчителі, соціальні працівники, наставники та вихованці під час семінару в Болгарії
© ISS

Вони могли проживати там також під необтяжливим зовнішнім наглядом протягом визначеного часу, доки не ставали самостійними.

- по-третє, це центр орієнтації для випускників у громаді.

За цими видами діяльності крилася мультидисциплінарна команда, яка розпочинала працювати з дітьми з 15 років і супроводжувала їх до повної самостійності. У кожному такому центрі молода людина мала відповідального, який опікувався його/її справами і до якого можна було звернутися з нагальних питань. Слід зазначити, що ці центри працювали у тісній співпраці з іншими місцевими послугами – соціальними службами, центрами зайнятості тощо.

Для нас успішно інтегрована в суспільство молода людина – це людина з роботою, місцем проживання, стабільною фінансовою базою та розгалуженою мережею соціальних зв'язків, готових прийти на допомогу.

- Які уроки Ви винесли з болгарського досвіду, що можуть бути корисними для України?

Наш болгарський досвід інтеграції вихованців закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дозволяє виокремити чотири ключові елементи успішної соціальної та професійної інтеграції, які, я переконаний, стануть у нагоді українській програмі:

- ✓ кожна молода людина має підтримувати контакти з відповідальною за неї особою, яка підтримує її протягом переходу до самостійного життя;
- ✓ психологічна робота з молодого людину має бути спрямована на мобілізацію її власних ресурсів;
- ✓ професійні компетенції працівників, які відповідають за нагляд за молодими людьми, мають удосконалюватися через тренінги й спрямовуватися на індивідуальну роботу з вихованцями;
- ✓ задоволення потреб вихованців можливе лише через міжвідомчу співпрацю та співробітництво між різними установами.

Ситуація з дитячими установами у Східній Європі залишається далекою від ідеальної. Цей гіркий спадок нагадує про себе знову й знову. На жаль, недостатній рівень державної підтримки та відсутність альтернативи інтернатам й далі впливають на те, що діти та підлітки змушені жити за парканами, не потрапляючи на очі суспільству, яке розвернулося до них спиною.

Таке навмисне ігнорування в суспільстві значної молоді своєї

© О. Беркун / «Кожній дитині» в Україні

частини може мати серйозні соціальні та економічні наслідки у майбутньому. Варто лише уявити, що молода людина, яка не зможе інтегруватися до суспільства самостійно, на тривалі роки стане залежною від соціальних виплат або мігрує у пошуках кращої долі.

Наша нова спільна ініціатива з Київською обласною державною адміністрацією та Партнерством «Кожній дитині» «Впевнений старт» передбачає створення служб соціалізації вихованців інтернатних закладів на місцях. Ці служби надаватимуть підтримку та послуги випускникам у громаді. Кожен випускник матиме індивідуальний план, на основі якого його готуватимуть до майбутнього самостійного життя. Крім того, проект посилить потенціал персоналу інтернатних закладів, спеціалістів соціальних служб та представників місцевих органів влади враховувати потреби вихованців та надавати їм відповідні послуги, а також зміцнить міжвідомчу співпрацю в інтересах кожної молодої людини у період її переходу до самостійного життя.

Під час реалізації проекту використовуватимуться передові соціальні технології для вирішення соціальних і психологічних проблем вихованців інтернатних закладів, зокрема, наставництво й індивідуальний супровід випускників.

Переклад з англійської
Оксани Швед

ПБО «Кожній дитині» в Україні

Програма інтеграції молоді, позбавленої батьківського піклування «Впевнений старт» (2010–2013)

Пілотні території проекту:

м. Біла Церква;
м. Переяслав-Хмельницький;
м. Фастів;
Вишгородський, Таращанський райони Київської області

Виконавці проекту:

- Швейцарське бюро Міжнародної соціальної служби (Swiss Foundation of the International Social Service)
- Міжнародна благодійна організація «Партнерство «Кожній дитині» (Partnership for Every Child)

Партнери проекту:

Київська обласна державна адміністрація,
Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту

Бюджет проекту:

8,07 млн гривень

Докладніше:
www.p4ec.org.ua

МОЛОДЬ, ПОЗБАВЛЕНА БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ: ВІД ОПІКИ ДО САМОСТІЙНОСТІ

ОСТАННІЙ РІК НАВЧАННЯ:
Оцінка потреб вихованця педагогічними працівниками інтернатного закладу

Соціальний працівник разом із випускником здійснює комплексну оцінку потреб та рівня оволодіння життєвими навичками

Соціальний працівник залучає інших фахівців закладу чи громади, оцінює фактори сім'ї та середовища, куди має повернутися випускник

КОМІСІЯ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

Комісія з питань захисту прав дітей розглядає та затверджує підсумки оцінки та індивідуальний план випускника

Соціальний працівник супроводжує та координує виконання індивідуального плану, підбирає наставника

Соціальний працівник залучає наставника, мотивує дитину відвідувати заняття в клубі і виконувати індивідуальний план, залучає інших фахівців, формує соціальні контакти, створює або реабілітує позитивне середовище в родині, громаді, куди після закінчення інтернату має повернутися молода людина

Наставник виконує функцію друга, радника, позитивного приклада для вихованця. Він допомагає підтримувати контакти з громадою та родичами, освоювати життєві навички та змістовно проводити вільний час

З ВИПУСКНИКОМ ПРАЦЮЄ НАСТАВНИК

САМОСТІЙНИЙ ВИПУСКНИК В ГРОМАДІ
Випускник має професію, житло, вміє самостійно вирішувати проблеми і приймати рішення

АКТИВІЗАЦІЯ ГРОМАДИ НА ДОПОМОГУ ВИПУСКНИКУ

Залучення наставників з громади, вирішення проблем житла, роботи, адаптації в громаді

СЛУЖБА У СПРАВАХ ДІТЕЙ
здійснює соціально-правовий захист зокрема житлових і майнових прав, забезпечує дотримання законодавства та забезпечення державних гарантій

ОЦІНКА ПОТРЕБ І СКЛАДАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПЛАНУ ВИПУСКНИКА - 45 ДНІВ

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН 1-2 РОКИ
індивідуальний план регулярно переглядається кожні 3, 6, 9 місяців та аналізується соціальним працівником спільно з молоддю людиною та закріпленим спеціалістом Служби у справах дітей.

Комісія з питань прав дітей переглядає план і його виконання щороку

КЛУБ «ЯК СТАТИ УСПІШНИМ»

До занять залучаються спеціалісти

Організовується змістовний вільний час

Проводяться екскурсії на підприємства

Я: формування цінності життя і здорового способу життя, навичок самообслуговування

Я господар свого життя:
Формування вмінь організувати побут, складати бюджет, знайомство із молодіжними службами та документами

Я і професія:
Допомога в профорієнтації та пошуку роботи або навчання

Я, ми, вони / Я і кохана людина:
Розвиток комунікаційних навичок, взаємодії у команді, розвиток вмінь будувати стосунки з коханою людиною, сусідами, громадою

Одна голова добре, а дві краще

Наставництво – це ефективна модель передачі досвіду й знань з давніх-давен. Нині воно отримує наукову основу та широко застосовується в соціальній роботі. Редакція «Прав дитей» пропонує своїм читачам глибше зрозуміти сутність наставництва, його місце і роль у роботі з випускниками інтернатних закладів.

■ Олена Жучина

На перший погляд, слово «наставництво» або «менторство» може асоціюватися у пересічних людей з авторитетним порадищем, який «менторським тоном» нав'язує свою не завжди правильну думку. Проте в соціальній роботі це поняття налічує десятиліття і має зовсім інший – позитивний зміст. Соціальне наставництво сприяє досягненню самостійності та впевненості в собі людям зі складним минулим: випускникам інтернатних закладів, мігрантам, колишнім ув'язненим, людям з різними формами залежностей.

Тонкощі термінології

У світлі соціальної роботи з дітьми наставництвом, або менторством, називають індивідуальну роботу з підготовки молодої людини, що залишає заклад опіки, до самостійного життя в громаді. Під час цієї визначеної у часі роботи досвідченіший наставник емоційно підтримує випускника і вчить його життєвих премудростей: підвищує рівень знань та навичок, мотивує його на формування та досягнення життєвих цілей.

Наставник – не вчитель, не соціальний працівник і не член сім'ї. Бути наставником – означає бути добрим другом, який вміє вислухати. Молодим людям, що виросли без сім'ї та зіткнулися з труднощами, вкрай важливо мати когось, хто вислухає, по-дружньому підтримає, навчить радіти і під час спільного проведення часу передасть знання, корисні на щодень.

Давні традиції

Слово «ментор» прийшло до нас зі Стародавньої Греції. Саме там гомерівський Одисей, вирушаючи до Трої, довірив виховання свого сина Телемаха близькому другові Ментору зі словами: «Навчи його всього, що знаєш сам». Згодом богиня Афіна в образі Ментора слідувала за Телемахом і давала йому мудрі поради.

Сократ і Платон, Аристотель і Олександр Великий, Шостакович і Рахманінов – усі вони стали живими ілюстраціями успішних тандемів між наставниками та їхніми учнями.

А ми удвох: з наставниками діти почуваються впевненіше

© ПБО «Кожній дитині»

«Для мене наставництво – це дружба, через яку я допомагаю дитині вирішувати її внутрішні та особисті проблеми, будувати довіру до зовнішнього світу»

Проте щоб стати наставником, не обов'язково бути генієм. Для цього цілком достатньо мати що і кому передати, а також час, уміння і повноваження це робити. За радянських часів, наприклад, доволі поширеним було шефство: працівники заводів опікувалися дитячими будинками, піонери брали шефство над жовтенятами, майстри – над новачками і так далі.

«Вторинне» сирітство: бути чи не бути?

У вирі повсякденного життя ми не помічаємо, що в Україні дуже багато молодих людей, яким потрібне сильне плече, щоб освоїтися в суспільстві. Так, більшість вихованців інтернатних закладів не підготовлені до самостійного життя. Вони мають обмежене коло спілкування, а ще частіше – замикаються у собі й вороже ставляться до навколишнього світу, внаслідок чого адаптуватися в громаді їм неймовірно складно. Причиною цього є брак знань та навичок, дефіцит спілкування з близькими дорослими. Це призводить до погіршення емоційного стану молодої людини й не дає сформувати при-

хильності до оточуючих. За правилами, що діють в інтернатних установах, вихованці не мають права готувати, самостійно ходити в магазин, працювати й заробляти. Таким чином у дітей перед очима немає живого прикладу поведінки.

«Робота з вихованнями й випускниками закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, – це ніщо інше як рання профілактика “вторинного” сирітства», – пояснює Зінаїда Кияниця, заступник директора ПБО «Кожній дитині». Вона високо оцінює наставництво, яке зарекомендувало себе за кордоном ефективною формою роботи з випускниками системи державної опіки. У Великій Британії, наприклад, уже тривалий час наставництво фінансується державою: волонтери соціальних служб після відповідного навчання надають індивідуальну підтримку в довірливій формі всім, хто її потребує, і це набагато ефективніше за інші безликі форми допомоги молоді.

Організувати системну роботу з молодими людьми нелегко: волонтери приїжджають, влаштовують свято й виїжджають; спонсори – вивантажують подарунки та забувають

Індивідуальний підхід:

наставник працює з одним вихованцем, що забезпечує індивідуальний підхід до надання послуг молодій людині для її адаптації до самостійного життя в громаді

Комплексність допомоги, що включає початкову та комплексну оцінку потреб вихованця, складення індивідуального плану і наставництво

Новий досвід стосунків:

наставництво допомагає вихованцеві інтернатного закладу відчувати якісно новий досвід стосунків, відмінний від тих, що склалися з вихователями інтернатного закладу, соціальними працівниками та іншими спеціалістами

Змістовне проведення вільного часу:

- екскурсії,
- відвідування музеїв, кіно, кафе,
- заняття спортом

Набуття життєвих навичок:

- приготування їжі
- створення інтер'єру
- користування Інтернетом
- управління фінансами та покупки

Спілкування:

- бесіди
- спілкування телефоном
- обговорення емоцій та почуттів, здоров'я, навчання, роботи, життєвих справ

Розширення контактів та здобуття нового досвіду:

- налагодження контактів з родичами
- нові знайомства та друзі

Особливості наставництва

про існування дітей до наступного Нового Року; вихователів мало, а дітей багато, і часто для підлітків вони вже не авторитет; влаштувати старшокласників до родичів або в прийомні сім'ї вкрай складно, та й для багатьох із них життя в дитячому будинку набагато звичніше, й змінювати його вони не хочуть. У цьому випадку наставництво підходить якнайкраще, адже воно не змінює звичного укладу життя дитини, а робить його більш змістовним.

Маленький провідник

В Україні перші наставники для двох інтернатних закладів Київщини з'явилися два роки тому, в межах пілотного проекту зі створення служби соціалізації випускників.

Студентка педагогічного університету Оксана з Переяслава-Хмельницького – наставниця зі стажем. «Для мене наставництво – це дружба, через яку я допомагаю дитині вирішувати її внутрішні та особисті проблеми, будувати довіру до зовнішнього світу», – розповідає вона. На її думку наставництво – то не лише допомога випускникові інтернату у формуванні соціально-побутових навичок, а й емоційна та психологічна підтримка. «Одна з головних моїх цілей – зробити так, щоб дитина не відчувала себе самотньою, щоб у неї був надійний друг,

до якого б вона могла звернутися й отримати допомогу», – додає Оксана.

Окрім спілкування з молодшою людиною та налагодження з нею довірливих стосунків, наставник координує її дії на етапі входження в самостійне життя. Наставник навчає, пояснює, підтримує, фактично «виконує обов'язки» батьків у підготовці дітей до незалежності. «Наставник є таким собі маленьким провідником, куратором, що може, направить дитину на правильну стежку», – пояснює Валерій, який є наставником більш ніж рік.

Особливу увагу наставники приділяють покращенню соціально-побутових навичок молодих людей. Разом вони опановують хитрощі приготування смачної їжі, вчать контролювати свої витрати, знайомляться з соціальними послугами, доступними за місцем проживання.

Проте заслужити довіру підопічного є, мабуть, найважливішою і найважчою частиною наставництва. На відміну від працівників інтернатних закладів, соціальних працівників, які виконують свої обов'язки відповідно до визначених законодавством вимог, молоді люди вбачають у наставникові радше друга, емоційно близьку людину.

«Для мене наставник – це і сестра, і подруга, їй можна багато чого цікавого розповісти, порадитися з нею», – захоплено розповідає про

свою наставницю старшокласниця Переяслав-Хмельницького ліцею-інтернату.

Складно дати вартісну оцінку діяльності наставників як інструмента допомоги дітям-сиротам, адже вони не привозять подарунків вантажівками й не отримують грошей від спонсорів. Але те, що така форма роботи дає ефективні результати і займає своє, далеко не останнє, місце у справі соціалізації дітей, це факт. За умови тривалих стосунків наставництво допомагає вихованцям розширити кругозір, знайти людську підтримку за межами закладу, навчитися нескладних життєвих премудростей, стати впевненішими у собі, відповідальнішими та готовими до повної незалежності. Навіть за рік дружби з наставниками випускники, як правило, навчаються висловлювати свої, а не колективні думки, керувати власними емоціями, бачити більше позитивного у повсякденних проблемах та знаходити в собі багато нових талантів і сильних сторін.

Олена Жучина – студентка магістратури за спеціальністю «Соціальна робота»

Національного університету «Києво-Могилянська Академія», волонтер ПБО «Кожній дитині»

Я сам будує своє життя

Знайомтеся з програмою розвитку соціальних навичок для вихованців інтернатних закладів.

■ Лариса Петушкова / Анастасія Аносова

Подальша доля випускників інтернатних закладів складається по-різному, і це значною мірою залежить від особистісних характеристик дитини, вміння пристосовуватися до нових обставин, набутого досвіду, підтримки з боку оточуючих.

Підготувати вихованців до життя в соціумі, сформувати духовність, моральність, дбати про працьовитість, сумлінність, розвинути творчість, сприяти гармонійній соціалізації, яка істотно залежить від ступеня сформованості навичок самостійно вирішувати власні проблеми, — це основні завдання педагогічних працівників інтернатних закладів.

Запропонована програма розвитку соціальних навичок вихованців інтернатних закладів «Я сам будує своє життя», на відміну від інших, розроблялася з урахуванням потреб вихованців інтернатних закладів і ступеня їхньої соціалізації та адаптації в суспільстві, особливо після виходу з інтернатного закладу. Нині за сприяння Представництва благодійної організації «Кожній дитині» вона успішно запроваджується в інтернатних закладах Київської області.

Неповторність vs депривація

Діти не розуміють формалізму у ставленні до себе. Кожна дитина, яка перебуває в інтернатному закладі, унікальна й неповторна, у кожній свої здібності, своє життя, своя доля. Проте на ці унікальні речі суттєво впливає депривація — позбавлення чи обмеження можливостей для задоволення життєво важливих потреб. Депривація буває різною: сенсорною, руховою, емоційною, материнською, соціальною, інформаційною тощо — залежно від того, чого саме позбавили дитину.

Незважаючи на таке розмаїття видів депривації, її психологічні прояви схожі. Це передусім тривожність, депресія, страхи, інтелектуальні розлади. Загалом симптоматика психічної депривації може охоплювати все коло можливих змін: від незначних відхилень до глибоких порушень розвитку інтелекту та особистості.

Клубок комплексів

Результати діагностичних досліджень свідчать про те, що у випускників інтернатних закладів формуються різні особистісні комплекси.

Наслідками такої ситуації для значної кількості випускників стають брак засобів для існування, втягування до споживання алкоголю, наркотиків, формування залежної, віктимної поведінки, пригнічений стан, криміналізація, втрата житлових і майнових прав, небажана вагітність, стигма, брак умов для створення сім'ї, неготовність до батьківства, розчарування, втрата життєвих орієнтирів, сенсу і мети життя.

Саме тому діти й молодь з-посеред вихованців інтернатних закладів потребують цілеспрямованої узгодженої соціально-педагогічної та психологічної підтримки як від працівників інтернатного закладу, так і від цілого кола фахівців поза межами інтернату. Проте лише підтримка, сформована з урахуванням індивідуальних потреб кожного випускника, сприятиме відновленню або формуванню в дитини навичок життя у суспільстві, поновленню родинних та соціальних зв'язків дитини, здобуттю навичок самостійного ведення господарства, планування бюджету, облаштування житла, придбання речей для домашнього вжитку та підготовці до сімейного життя.

Вчасна допомога

Представляємо Вашій увазі програму розвитку соціальних навичок для вихованців інтернатних закладів «Я сам будує своє життя», укладену відповідно до Законів України «Про охорону дитинства», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», Національної програми «Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України».

Метою програми є розвиток соціальних навичок вихованців інтернатних закладів. Серед завдань: формування адекватної самооцінки

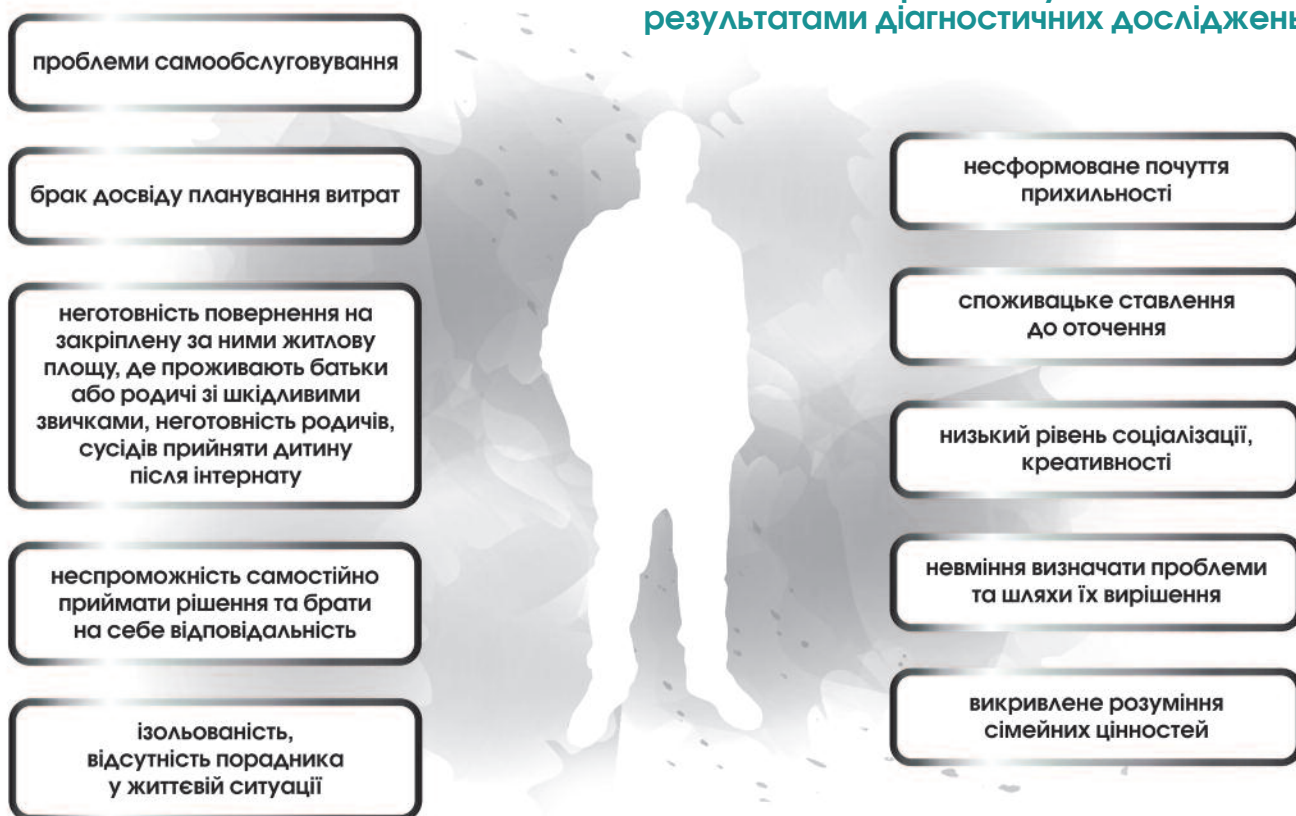
Лариса Петушкова — завідувачка центру практичної психології та соціальної роботи Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів.

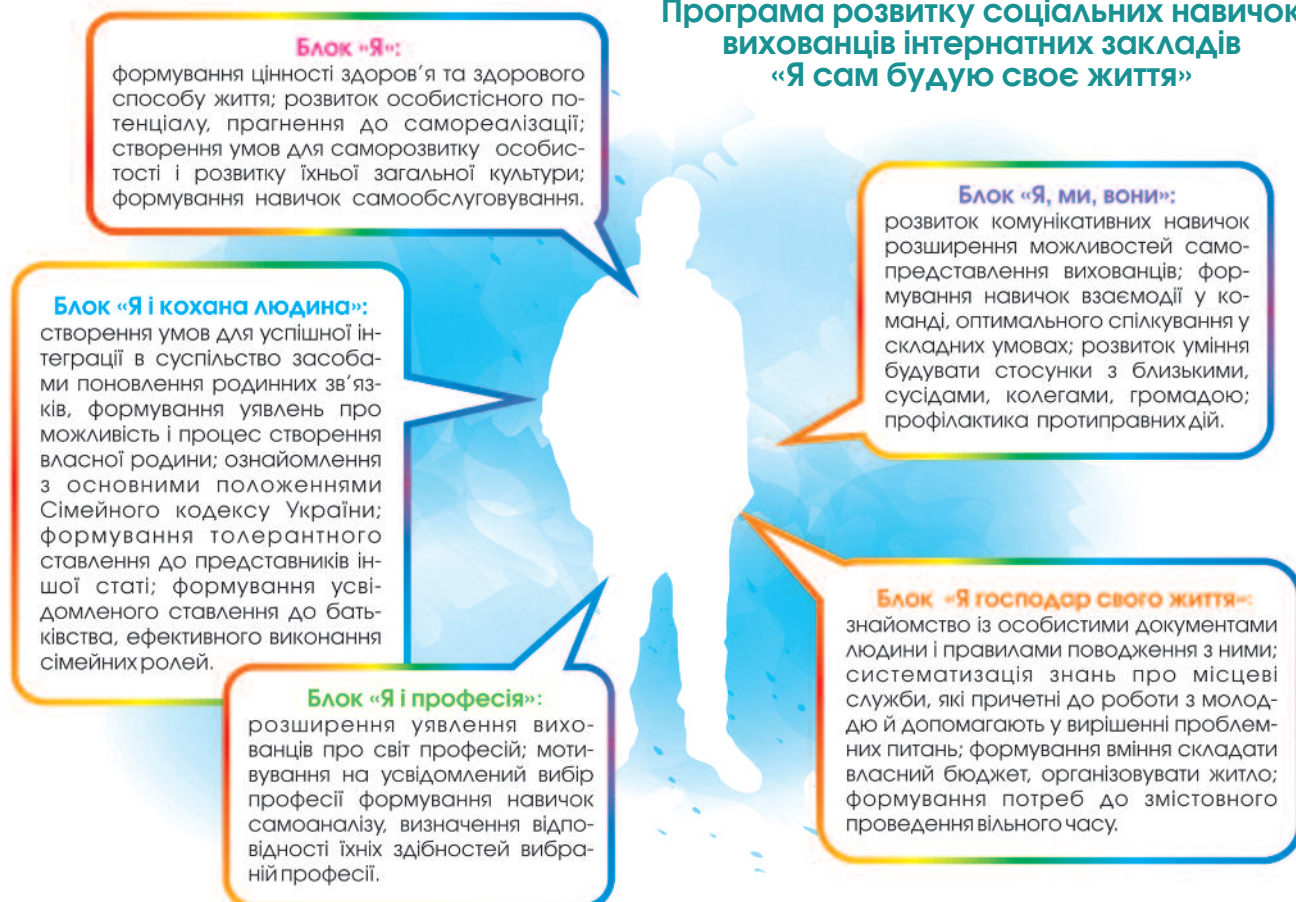
Анастасія Аносова — методист центру практичної психології та соціальної роботи Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів.

вихованців; розвиток соціо-когнітивних навичок; формування поведінки в проблемних ситуаціях; підготовка до сімейного життя; підвищення соціального статусу молодшої людини у громаді. Реалізації завдань сприяють п'ять змістових блоків: «Я», «Я, ми, вони», «Я і кохана людина», «Я господар свого життя».

Слабкі сторони випускника за результатами діагностичних досліджень

Програма розвитку соціальних навичок вихованців інтернатних закладів «Я сам будує своє життя»

Have Fun and Donate, або Благодійність як спосіб життя

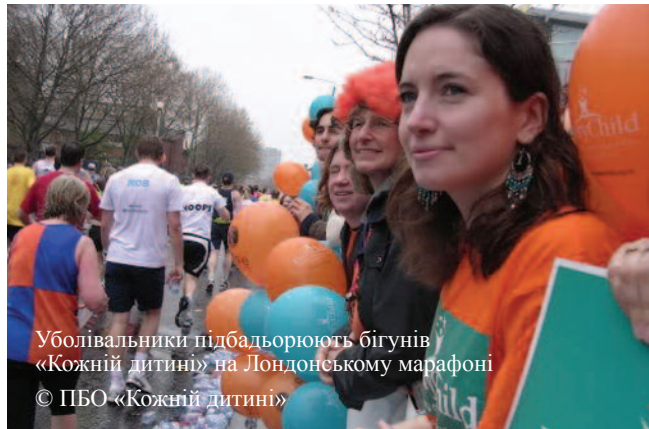
Чи можуть сьогодні благодійники розчулити українців, які не мають надто великих статків, щоб ті зайвий раз поділилися своїми доходами? Особливо коли ціни й далі зростають, а заробітки відстають від зміни цифр на цінниках? Британський досвід переконує: оптимізм, креативність та невимушеність допомагають залучати прихильників добрих справ набагато ефективніше.

Розлучатися з грошима й отримувати при цьому задоволення... У Великій Британії такого вчать із дитинства. Перше визначення слово «благодійність» (charity) отримало ще за королеви Єлизавети I: ті, хто відкривав школи для бідних, платили нижчі податки. Нині благодійністю в Великій Британії займаються не лише багаті та знамениті; близько 70% населення регулярно дають гроші на добрі справи. Загалом у державі нараховується понад 9 тисяч різноманітних організацій, які працюють на пожертви громадян.

Копійка до копійки

Збір коштів для благодійних організацій у Великій Британії дуже часто перетворюється на гамірне та веселе свято, в якому беруть участь усі – від малого до великого. Дітей, до речі, залучають до благодійності змалечку; наприклад, батьки привчають малюків кидати монетки до скарбнички – нехай звикають!

Згодом і в школі, і в університеті діти залюбки беруть активну участь у зборі коштів на різноманітні цілі. Хлопчики та дівчатка печуть пироги і печиво, виготовляють своїми руками вироби, а згодом продають родичам, друзям, знайомим – усім, кого зможуть заманити на благодійне дійство. Поряд можуть відбуватися всілякі веселі ігри та спортивні змагання, під час яких учасники також жертвують гроші. Ледве навчившись плавати, діти обходять усіх знайомих дорослих із підписним листом, умовляючи їх спонсорувати юних плавців на шкільних змаганнях. Хай це буде невелика сума – по 10-20 пенсів за кожні 25 метрів, але усвідомлення того, що від їхніх досягнень залежить, скільки грошей опиниться у скарбничці, змушує дітей викладатися до останнього!

До речі:

- «Кожній дитині» (EveryChild) нараховує близько 55 тисяч активних прихильників у Великій Британії – тобто людей, які за два минулі роки підтримали проекти, що їх реалізує організація у 15 країнах світу, або контактували з цього приводу. Порівняно з іншими організаціями, це значна цифра.

- Основні кошти надходять через:

- листи-розсилки, що їх поширюють 3-4 рази на рік. Лист містить історію дитини чи сім'ї, з якою працює організація, та інформацію про країну, де відбувається проект, із проханням пожертвувати £5-15;

- спонсорство конкретної дитини – на цей час у базі даних близько 11 000 спонсорів, які сплачують £15 на місяць для своїх підопічних в африканських країнах, Камбоджі чи Індії;

- спонсорство від інституцій та компаній – звернення до співробітників задля їхньої підтримки або участі у благодійних заходах.

П'ятницю – на добрі справи!

Британський досвід корпоративної благодійності істотно відрізняється від українського насамперед тим, що збір грошей на добрі справи не обмежений якимись одноразовими заходами або святами.

Багато фірм оголошують кожну п'ятницю днем благодійності. По п'ятницях співробітники змінюють строгий офісний костюм на легковажні джинси,

яскраві сорочки з розкритим коміром, шорти (якщо, звичайно, дозволяє примхлива англійська погода!). За це задоволення вони сплачують по 1-2 фунти, що йдуть на якусь вибрану добру справу. Здавалося б, гроші невеликі, але ж, як мовиться, зернятка до зернятка – от і ціла мірка! До речі, керівництво фірм, які ввели благодійні п'ятниці, не скаржиться на падіння продуктивності праці. Навпаки, такі дні ефективно знімають утому, що накопичилася до кінця тижня, а відчуття, що всі спільно роблять щось значне для людей, народжує той самий важливий для успішної роботи будь-якого підприємства «командний дух».

Великі події – великі гроші

Періодично у Великій Британії проводяться великі загальнонаціональні заходи зі збору коштів. Серед найвідоміших – знаменитий щорічний Лондонський марафон. Поряд з бігунами світового класу в ньому беруть участь багато тисяч людей, які збирають гроші на благодійність. Саме вони привносять у це серйозне спортивне змагання ні з чим непорівнянну атмосферу свята. Аби спонукати людей бути щедрішими, вони видумують найнеймовірніші костюми. Тисячі і тисячі вболівальників висипають на вулиці Лондона, щоб підбадьорити бігунів, кидаючи гроші в їхні благодійні скарбнички.

Щороку прихильники «Кожній дитині» збирають близько 20 тисяч фунтів, беручи участь у цьому заході.

Робити добрі справи просто й необтяжливо

На думку Лори Кларк, менеджера з підтримки зв'язків зі спонсорами «Кожній дитині» (EveryChild), аби люди охочіше приєднувалися до благодійних ініціатив, слід робити цей процес приємнішим і необтяжливим. А для цього потрібно, як мінімум, створити для потенційного благодійника комфортні умови та зацікавити його.

«Щоб люди погодилися підтримати Вашу діяльність, вони мають знати, що це буде просто і весело», – пояснює Лора.

«У нашому повсякденного житті люди розриваються між роботою та сім'єю, і для них неймовірно складно знайти хоч трошки часу для добрих справ. Отже, коли випадає нагода зробити щось таке, що їм прийдеться до снаги, а також може сподобатися їхнім друзям і сім'ї, я гадаю, вони швидше кажуть “так”», – підсумовує вона.

Для зацікавлення молодих, активних людей взяти участь у благодійності «Кожній дитині» (EveryChild) пропонує спробувати себе в екстремальних видах спорту

«Щоб люди погодилися підтримати Вашу діяльність, вони мають знати, що це буде просто і весело»

й далеких мандрах в екзотичні країни – Перу, Таїланд, Китай. Так, наприклад, можна пробігти в марафоні, стрибнути з парашутом або поїхати на рафтинг. Умови участі прості: учасник має назбирати певну суму для пожертви на проекти організації: це може бути від 200 до 500 фунтів, залежно від подорожі чи заходу. Британці переконують – такі способи підтримки спрацьовують краще. Розсудить самі: якби Ви звернулися до знайомих, колег на роботі й друзів із проханням підтримати Ваш благодійний порив підкорити Говерлу, аби допомогти якомога більшій кількості дітей зростати в

міцних та люблячих родин, невже б це їх не зацікавило?

З 2010 року Представництво благодійної організації «Кожній дитині» теж організовує екскурсії до непересічних туристичних місць України з благодійною метою. Перші наші екскурсанти побували у печері «Млинки» на Тернопільщині, а також провели вихідні з користю разом із вихованцями інтернатних закладів, організувавши пікнік на Київщині. Якщо Ви та Ваші друзі відчуваєте в собі сили спробувати інший вимір відпочинку – спорт і туризм із користю, не вагайтеся, давайте проведемо його разом!

Оксана Швед – менеджер із комунікацій «Кожній дитині» в Україні

Благодійний екстрим по-українськи

«Кожній дитині» організовує благодійні екскурсії на вихідні та свята, учасники яких не лише отримують новий досвід, а й з кожною поїздкою підтримують благодійні проекти організації.

Улітку благодійники-екстремали відвідали печеру «Млинки», що на Тернопільщині, а також завітали до міст Кам'янець-Подільський та Хотинської фортеці.

По завершенні програми десятеро учасників зібрали 1100 гривень для проведення заходів із соціалізації випускників інтернатних закладів Переяслава-Хмельницького і Таращі Київської області у межах проекту «Впевнений старт». Ці кошти будуть витрачені на заняття в молодіжних клубах «Як стати успішним», які організовують дозвілля й тематичні заняття для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, підліткового віку.

Хочете спробувати?

Напишіть про свої наміри на: info@everychild.org.ua, і ми будемо інформувати Вас про нові поїздки

«Рухатися у печері непросто, тому вона вимагає спритності та вітає у себе в гостях лише активних людей. Сподіваюся, наша фізична й громадянська активність допоможе дітям, обділеним батьківською увагою, отримати більше шансів знайти себе в житті»

Яких змін потребує система захисту прав дітей?

У Києві відбувся перший відкритий простір з вирішення нагальних питань забезпечення прав дітей.

«Конференція», «нарада», «робоча зустріч»... Зізнайтеся, почувши ці слова, мимоволі починаєте уявляти нескінченні доповіді, слайди мультимедійних презентацій, пленарні засідання заздалегідь встановленої програми, дискусії, що їх «більш компетентні» ведуть за кафедрою в передній частині зали, а менш зацікавлені – ігнорують у напівсонній аудиторії. Більшість з нас із нетерпінням чекає перерв, де можна зустрітися з колегами й нарешті обмінятися думками в неформальній обстановці.

Перерва на каву, що триває цілу конференцію

Зовсім по-іншому справа йде з «Open Space» – відкритим простором. Тут немає заздалегідь заготовленого порядку денного. На початку заходу присутні зайняті тим, що протягом перших 30-60 хвилин розробляють спільний графік роботи. Кожен дотримується того, що для нього цікаво й важливо.

«Відкритий простір спрацьовує якнайкраще тоді, коли питання, що обговорюються, складні та багатогранні. А люди, яких потрібно залучити до їх вирішення, представляють різні відомства, сектори суспільства, між якими в процесі вирішення проблем часом вирують сильні пристрасті й можливі конфлікти. Зважаючи на це, ми обрали для обговорення тему змін у системі захисту прав дітей, – пояснює координатор проекту «Посилення ролі громадянського суспільства в захисті прав дітей» Мар'яна Завійська, одна з організаторів заходу.

«Моделі та робочі плани, що виникають у відкритому просторі, складніші, здоровіші, надійніші й можуть бути впроваджені набагато швидше, ніж програми, які створили експерти чи менеджери», – стверджує вона.

«Недитячі» проблеми

Національний відкритий простір на «дитячу» тематику об'єднав учасників із десяти міст України. Представники громадянського су-

спільства, державних установ та донорських організацій впродовж двох днів обмінювалися власним досвідом у сфері захисту прав дітей. Можна було спілкуватися з тими, хто тобі цікавий, й обговорювати саме ті питання, які хотілося обговорити. І хоча з боку це виглядало як перерва на каву та чай, були напрацьовані альтернативні підходи до вирішення серйозних проблем у системі захисту прав дітей і започатковані важливі спільні ініціативи, які зможуть прискорити їх вирішення.

«Незважаючи на те, що вже багато чого зроблено в системі захисту прав дітей, ця система все ще вимагає значних змін. Це спричинено насамперед тим, що всі попередні перетворення та реформи не мали системного характеру», – вважає одна з 74 учасників відкритого простору, Дар'я Касьянова з Фонду Ріната Ахметова «Розвиток України». Вона зізнається, що, вперше ставши учасником відкритого простору, відразу зрозуміла, наскільки цей метод відрізняється від усіх інших методів групової взаємодії. Найголовнішою перевагою Дар'я Касьянова вважає те, що за дуже короткий час можна отримати максимум корисної для себе інформації та познайомитися з масою цікавих людей, причому у формі вільного спілкування.

Сторонньому глядачеві може

здатися, що на відкритому просторі немає жодної видимої структури роботи і постійно є можливість різноманітних сюрпризів. Насправді виявляється, що такі зустрічі структуровані, але ця структура настільки відповідає потребам людей і роботі, яку треба виконати, що її не помічають, оскільки вона підтримує, а не блокує роботу.

Серед питань, які викликали найбільш жваве обговорення на заході, була проблема реформування інтернатних закладів. Учасники проаналізували державну політику у цій сфері, те, що було зроблено не так, і що вимагає доопрацювання:

«За сім років реформ у цій сфері складається враження, що урядовці вищого рівня дбають не так про інтереси дітей, як про саму систему інтернатів, про персонал, який там працює», – підсумував Володимир Кузьмінський, директор Представництва благодійної організації «Кожній дитині» в Україні.

З ним погоджується Дмитро Мурашко, координатор Коаліції громадських організацій, що працюють в інтересах дітей у Миколаєві й бачить вихід у більш динамічному розвитку послуг для сімей з дітьми на базі громадських організацій:

«Нині в Миколаєві лише 2-3% сімей знають про діяльність громадських організацій, тому слід ак-

CLIFFORD
CHANCE

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Державні соціальні пільги при навчанні та працевлаштуванні

Що потрібно знати випускникам і соціальним працівникам?

тивніше працювати, аби батьки та діти знали, куди можна звернутися в разі виникнення проблеми».

Учасники вважають, що на динаміку та спектр послуг могло б вплинути соціальне замовлення з боку держави. Зараз такий механізм співпраці мають намір відпрацювати в Полтаві, де при міськвиконкомі вже створена й діє Координаційна рада з питань забезпечення прав дітей.

«Ми розцінюємо це як значне досягнення у справі розвитку співпраці між громадським сектором і владою», – каже Тетяна Іваніна, радник полтавського міського голови з питань гендерної та сімейної політики.

Європейський досвід

Відкритий простір став підсумковим заходом проекту ЄС «Посилення ролі громадянського суспільства у захисті прав дітей», який впроваджували Ресурсний центр «ГУРТ» і МІЦ «Медіа-М».

«Європейський Союз приділяє велику увагу реформуванню системи інтернатних закладів в Україні та її наближенню до європейських стандартів, – пояснює Станіслав Топольницький, координатор проекту від Представництва ЄС в Україні. – Нашим пріоритетом є посилення впливу інститутів громадянського суспільства. Зокрема, лише цього року ми підтримуємо п'ять проектів, які так чи інакше стосуються захисту прав дітей та прав жінок в Україні й сприяють зміні ситуації на краще».

З результатами та напрацюваннями проекту «Посилення ролі громадянського суспільства у захисті прав дітей» можна ознайомитись за адресою www.dity.gurt.org.ua.

Мар'яна Завійська – координатор проекту, Ресурсний центр «ГУРТ»
Відгуки та коментарі надсилайте за адресою: zaviyska@gurt.org.ua

Соціальні працівники надають допомогу у вирішенні багатьох питань випускникам інтернатних закладів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Як показує досвід їхньої роботи, лівова частка проблемних питань пов'язана із державними соціальними пільгами при навчанні та працевлаштуванні молоді. Співробітниці юридичної компанії «Clifford Chance» Уляна Хром'як та Наталія Клюк погодилися роз'яснити читачам журналу «Права дітей» правове підґрунтя для отримання пільг та виплат.

Одноразова допомога після досягнення 18-річного віку

Після досягнення 18-річного віку відповідно до Статті 25 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 №2402-III та Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку надання одноразової допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, після досягнення 18-річного

віку» від 25 серпня 2005 р. N 823 діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування отримують у 2010 році **одноразову допомогу 1590 гривень**. Її розмір час від часу збільшується, на що можна сподіватися і цього року.

Таку допомогу можна отримати у районному відділі (управлінні) освіти, подавши заяву та паспорт. У разі неотримання з будь-яких причин одноразової допомоги, її можна забрати протягом 3 років (до виповнення 21 року).

Пільги при навчанні

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України» від 18 вересня 2009 року № 873 діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, а також особи з їх числа віком від 18 до 23 років мають право на безоплатну вищу освіту в державних навчальних закладах та зараховуються поза конкурсом, якщо вища освіта здобувається вперше. Зазначені особи зараховуються

© О. Беркун / «Кожній дитині» в Україні

поза конкурсом лише за умови подання оригіналів сертифіката Українського центру оцінювання якості освіти (одержанні відповідної кількості балів на вступних випробуваннях, що проводить вищий навчальний заклад) не нижче встановленої правилами прийому мінімальної кількості балів (124 бали) та інших документів, які засвідчують право на прийом поза конкурсом.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року №2342-IV при вступі на навчання до професійно-технічних та вищих навчальних закладів дітисироти та діти, позбавлені батьківського піклування, мають право отримати:

✓ **від закладу**, в якому вони виховувалися: комплект нового одягу і взуття, а також грошову допомогу у розмірі не менш як 42,50 гривень;

✓ **від навчального закладу**, до якого вони вступають: безоплатне забезпечення продуктами харчування, одягом, взуттям, безоплатне проживання у гуртожитку;

- стипендію на 50% вищу звичайної стипендії;

- щорічну допомогу для купівлі навчальної літератури у розмірі трьох мінімальних звичайних академічних стипендій; щорічну матеріальну допомогу у розмірі 136 гривень.

Крім того, протягом канікул у навчальних закладах відповідно до Постанови Кабінету міністрів

України «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» від 5 квітня 1994 р. №226 для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, передбачені додаткові пільги.

Зокрема право на безплатне проживання і харчування (18-23 років) у закладі, в якому вони виховувалися, а також право на отримання добових за час перебування у дорозі (туди і назад) та відшкодування навчальним закладом, до якого вони вступили, вартості проїзду транспортом до закладу, де вони виховувалися.

Пільги при працевлаштуванні

Пільги для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, визначаються у статті 23 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року №2342-IV, статті 5 Закону України «Про зайнятість населення» від 1 березня 1991 року, № 803-XII, статті 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року, № 2998-XII, та у Постанові Кабінету міністрів України «Про затвердження положень щодо застосування Закону України «Про зайнятість населення» від 27 квітня 1998 року № 578.

Держава забезпечує молоді з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування,

працевлаштування за рахунок квот робочих місць на підприємствах.

Для того, щоб скористатися цим правом, слід стати на облік у Державній службі зайнятості. Перше робоче місце надається на строк не менше 2 років. Крім того, при працевлаштуванні з 18 до 23 років діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, мають право отримати:

✓ одяг, взуття і обладнання на суму 680 гривень, а також одноразову грошову допомогу у розмірі 5442 гривень. Цю виплату здійснює вищий навчальний заклад відповідно до Постанови Кабінету міністрів України «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» від 5 квітня 1994 р. №226.

Clifford Chance є однією з провідних міжнародних юридичних компаній у світі і веде свою діяльність на чотирьох стратегічних ринках: в Америці, Азії, Європі та на Близькому Сході. Clifford Chance спеціалізується в таких ключових галузях права, як банківське і фінансове право, корпоративне право, злиття та поглинання, ринки капіталу, нерухомість, податкове право, трудове законодавство, судова практика та вирішення спорів. Clifford Chance має 29 офісів у 20 країнах, де працюють близько 3 600 юристів. Clifford Chance консулює в Україні найбільші міжнародні й українські компанії, починаючи з 1990 року. У 2008 році компанія відкрила офіс у Києві, і сьогодні Clifford Chance є однією з провідних юридичних фірм в Україні. Зараз офіс компанії в Україні нараховує 14 юристів, включаючи партнерів, які надають юридичні послуги з питань українського та англійського права. Юристи київського офісу Clifford Chance мають значний досвід представництва інтересів клієнтів у таких галузях права, як нерухомість, реструктуризація боргів, корпоративне право, злиття та поглинання, банківське і фінансове право.

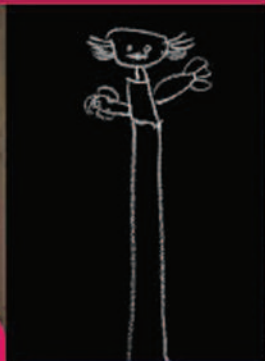
© С. Крофтс /
«Кожній дитині» в Україні

unicef

 Institut
Français
d'Ukraine

 Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

ТУ

ТЕЖ

МАЄШ

ПРАВО !

ТИЖДЕНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТИНИ

З НАГОДУ 21-ОЇ РІЧНИЦІ ПІДПИСАННЯ КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО ПРАВА ДІТИНИ

ЗА ПІДТРИМКИ РОДИНИ МЕЦЕНАТІВ ШЕПЕЛЕВИХ

22 – 27
Листопада

**КИЇВСЬКИЙ ПАЛАЦ ДІТЕЙ
ТА ЮНАЦТВА** (вул. МАЗЕПИ, 13)

ФРАНЦУЗЬКІ
МУЛЬТФІЛЬМИ

ФОТОВИСТАВКА

ІНШІ ЦІКАВІ ПРОЕКТИ
ДЛЯ ДІТЕЙ
ТА ДОРОСЛИХ

ТУ ТЕЖ МАЄШ ПРАВО !

Кожній Дитині Україна

До світу, безпечного для дітей

Журнал «Права дітей» - періодичне видання для представників державних органів влади, недержавних організацій, міжнародних інституцій та фахівців, які працюють у сфері прав людини, дитини, реформування і вдосконалення системи державної опіки й піклування над дітьми в Україні.

Видання засноване з благодійною метою та призначене для безкоштовного розповсюдження.

Цей номер журналу підготовлено та видано в рамках проектів:

«Посилення ролі громадянського суспільства у захисті прав дітей», що фінансується Європейським Союзом

«Попередження вилучення дітей із сімейного середовища шляхом впровадження механізму гейткіпінгу», що фінансується Фондом Геральда та Генрієтти Рауенхорст.

Думки, висловлені у виданні, належать авторам і не обов'язково відображають погляди Європейської Комісії, Фонду Геральда та Генрієтти Рауенхорст.

Адреса редакції:
Представництво благодійної організації «Кожній дитині» в Україні
Молодіжний інноваційний центр «Медіа-М»

вул. Комінтерна (С. Петлюри) 28,
м. Київ, 01032, Україна
Тел./факс: +38 044 359 02 10
E-mail: info@everychild.org.ua
Web: www.everychild.org.ua

© Представництво благодійної організації «Кожній дитині» в Україні, 2010
© Молодіжний інноваційний центр «Медіа-М», 2010

